

Kepan lausunto ensivaiheen EPA-sopimuksista

Ulkoasiainvaliokunnalle 5.2.2009

Useat suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat huolissaan EPA-sopimusten vaikutuksista köyhyyteen. EPA-neuvottelujen hitaus ja kehitysmaiden neuvotteluryhmien hajoaminen kertoo, että moni kehitysmaa ei pidä EPA-neuvotteluita omien tarpeidensa mukaisena.

Taustaa

Vuonna 2002 alkaneiden neuvotteluiden oli tarkoitus päättyä laajojen taloussopimusten allekirjoittamiseen Euroopan unionin ja kuuden Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren kehitysmaista (AKT-maista) koostuvan neuvotteluryhmän välillä vuonna 2007. Euroopan komissio ajoi laajoja sopimuksia, mukaanlukien maatalous-, teollisuus- ja palvelukauppa, julkisten hankintojen kilpailutus sekä investointi-, kilpailu- ja tekijänoikeussäännöt. AKT-maaryhmiin kuuluvilla valtioilla ei ole vahvoja kansallisia, saatikka alueellisia sääntöjä näiltä alueilta, joten neuvottelut etenivät hitaasti.

Vuonna 2007 kaikki Afrikan neuvotteluryhmät ja Tyynenmeren neuvotteluryhmä hajosivat ja sopimukseen päästiin vain Karibian alueen kanssa. Loppusyksystä 2007 Euroopan komissio ja useat yhden tai muutaman AKT-maan ryhmittymät neuvottelivat ensivaiheen EPA-sopimukset. Nämä maatalous- ja teollisuustuotteiden kauppaa koskevat sopimukset tarvittiin vuoden 2007 loppuun mennessä, jotta niiltä AKT-mailta, joita ei lasketa vähiten kehittyneisiin maihin, ei tarvitsisi WTO-sääntöjen mukaan periä aiempaa korkeampia tulleja EU:n rajoilla.

Ensivaiheen EPA-sopimukseen tarvittavat muutokset

Ensivaiheen EPA-sopimukset on neuvoteltu kiireessä. Kun neuvotteluja varsinaisista EPA-sopimuksista jatketaan, tulee ensivaiheessa sovittua sopimustekstiä muokata, jotta sopimukset tukevat köyhyyden vähentämistä.

Ulkoasiainvaliokunta voisi suositella, että Suomi kannustaisi Euroopan komissiota joustavuuteen seuraavien sopimuskohtien muokkaamisessa:

1. Tullileikkaukset

AKT-maat eivät ole vielä valmiita vapauttamaan kauppaansa niin laajasti kuin ensivaiheen EPA-sopimuksissa ehdotetaan. Sopimuksissa kehitysmaaryhmiä veloitetaan poistamaan tullit 80 prosentilta eurooppalaistuonnista. Leikkaukset koskevat myös vähiten kehittyneitä AKT-maita. Koska kehitysmaat laativat listat suojeltavista tuotannonaloista maaryhmittäin, kukin yksittäinen kehitysmaa saa tullisuojelelulistalle vain muutaman omalle taloudelleen keskeisimmän tuotannonalan. Enemmistö kehitysmaiden tuottajista joutuu suoraan kilpailuun eurooppalaisyritysten kanssa.

Kehitysmaat ovat suorasta kilpailusta huolissaan, koska eurooppalaiset tuottajat saavat kilpailuetua Euroopan korkeasta koulutus- ja teknologiatasosta sekä maataloustuista. Esimerkiksi konsulttikonserni PricewaterhouseCoopersin Euroopan komissiolle tekemä vaikutusarviointi toteaa, että "sopimukset saattavat johtaa teollisuustuotannon romahtamiseen Länsi-Afrikassa"¹.

Myös monen valtion tulot laskevat yhtäkkisesti. AKT-valtioiden tuloista 7-20 prosenttia koostuu tullituloista. On arvioitu, että EPA:t leikkaisivat tullituloja yli 60 prosentilla kolmanneksessa AKT-maissa ja yli 40 prosenttia kolmessa neljästä AKT-maasta².

Suositus: Euroopan unionin tulee suostua pienempiin tullileikkauksiin, kun neuvotteluja varsinaisista EPA-sopimuksista jatketaan näiden ensivaiheen sopimusten solmimisen jälkeen.

1 Lähde: PricewaterhouseCoopers (2003) Sustainability impact assessment of trade negotiations of the EU-ACP EPAs

2 Stevens C. and J. Kennan (2005) EU-ACP Economic Partnership Agreements: The Effects of Reciprocity

2. Siirtymäajat

Siirtymäajat, joiden aikana kehitysmaaryhmien pitää leikata tullinsa, vaihtelevat ensivaiheen EPA-sopimuksesta toiseen. Siirtymäajat eivät ole pisimpiä köyhimpien maiden ryhmille, mikä olisi kohtuullista, vaan vaikuttavat olevan pisimpiä niille kehitysmaaryhmille, joiden neuvottelukapasiteetti on vahvin.

Suositus: Jatkoneuvotteluissa siirtymäajat pitää muuttaa saman pituisiksi.

3. Suojalauseke

Ensivaiheen EPA-sopimukseen kirjatut suojalausekkeet ovat heikommat, kuin mistä on sovittu WTO:ssa. WTO-sääntöjen mukaan maa saa väliaikaisesti nostaa tullejaan, jos A) tuotteen tuonti kasvaa yhtäkkisesti tai B) tuontihinta romahtaa yhtäkkisesti, mutta EPA-sopimuksissa vain tapauksessa A.

Kehitysmaat tarvitsevat vahvemman suojalausekkeen, jotta ne pystyisivät suojaamaan pienviljelijöitään säiden ja muiden tekijöiden aiheuttamilta heilahteluilta maatalousmarkkinoilla ja parantamaan maidensa ruokaturvaa.

Suositus: Jatkoneuvotteluissa EPA-sopimusten suojalauseketta tulee vahvistaa WTO-neuvottelujen mukaisesti.

4. Riitojenratkaisu

Monet kehitysmaaryhmien ehdotukset kaupallisten riitojenratkaisumekanismien vahvistamiseksi ovat jääneet ensivaiheen EPA-sopimuksissa huomiotta. Sopimus esimerkiksi antaa toisen osapuolen sääntörikkomuksesta kärsivälle maaryhmälle oikeuden käyttää kauppasanktioita, mutta ei vaatia rahallista kompensatiota. Tämä asettaa kehitysmaaryhmät heikkoon asemaan, koska ne ovat Euroopan unionille paljon vähämerkityksisempi kauppakumppani kuin Eurooppa heille.

Suositus: Jatkoneuvotteluissa riitojenratkaisumekanismia tulee vahvistaa esimerkiksi mahdollistamalla rahallinen kompensatio.

5. Sopimusten muokkaaminen

Euroopan komissio on valmis neuvottelemaan ensivaiheen sopimusten muokkaamisesta, mutta tekemään muutoksia vain jos ja kun kehitysmaaryhmät allekirjoittavat varsinaiset EPA-sopimukset. Ensivaiheen EPA-sopimusten puutteita ei pidä käyttää painostukseen, vaan AKT-mailla tulee olla oikeus neuvotella ja päättää varsinaisten EPA-sopimusten solmimisesta itsenäisesti.

Varsinaiset EPA-sopimusneuvottelut ovat AKT-maille haastavat, koska ne ovat merkittävästi Maailman kauppajärjestö WTO:n neuvotteluja laajemmat. Euroopan komission mukaan EPA-sopimusten tulee kattaa tavarakaupan lisäksi myös palvelukauppa, tekijänoikeus-, investointi- ja kilpailusäännöt sekä julkisten hankintojen kilpailutus. Kolme viimeksi mainittua aihetta poistettiin WTO-neuvotteluagendalta kehitysmaiden toiveesta vuonna 2003. Kehitysmaat katsoivat ettei heillä ole riittäviä resursseja neuvotella näistä taloudellisilta vaikutuksiltaan monitahoisista aiheista.

Suositus: Ensivaiheen sopimusten muokkaamista ei tule ehdollistaa muiden talouteen liittyvien sopimusten kuten varsinaisten EPA-sopimusten solmimiselle.

Lisätietoa: Tytti Nahi, Kehityspoliittinen sihteeri, Kepa
tytti.nahi@kepa.fi, 040 772 4247